

WIADOMOŚCI GOSPODARCZE

Aktualia ropy naftowej i gazu ziemnego

Jerzy Zagórski¹

Świat. Alarmujące wiadomości o ciągłym spadku ilości czynnych urządzeń wiertniczych nadchodzą nie tylko z USA, lecz także z innych krajów. Konsekwencją są zwolnienia w przemyśle naftowym, które obejmują coraz więcej pracowników. Jak podaje portal Bloomberg, firmy konsultingowe szacują, że liczba utraconych miejsc pracy na świecie przekroczyła w

listopadzie 250 tys. i nadal rośnie. Firmy naftowe dążąc do obniżki kosztów, zmniejszyły w tym roku nakłady inwestycyjne o przeszło 100 mld USD i wycofały z użytku ponad 1000 urządzeń wiertniczych. Najdokładniejsze dane dotyczą USA, gdzie wszystkie portale naftowe publikują aktualne informacje firmy Baker Hughes o stanie wierceń. I tak 20 listopada br. liczba czynnych urządzeń wynosiła 757, o 10 mniej niż w poprzednim tygodniu. Tydzień później znów ubyło 13 urządzeń i ogólna liczba 744 urządzeń była najniższa od kwietnia 2002 r. Komentatorzy oceniają, że jest to podobna sytuacja jak w czasie załamania koniunktury naftowej pod koniec lat 80. XX w., kiedy w samym tylko Teksasie pracę straciło 240 tys. osób.

OPEC. Krótkoterminowa prognoza opracowana we wrześniu br. przez Agencję Informacji Energetycznej USA (EIA) przewidywała wzrost produkcji ropy naftowej w krajach spoza OPEC w 2015 r. o 150 tys. t/d, po czym spodziewano się spadku o 40,8 tys. t/d w 2016 r. Miesiąc później zakładano odwrócenie trendu i zwiększenie produkcji w przyszłym roku o 13,6 tys. t/d. Z kolei produkcja członków OPEC, dzięki przyrostowi wydobycia w Iraku, ma wg EIA wzrosnąć w 2015 r. o 122,4 tys. t/d, a następnie o 27,2 tys. t/d ropy w 2016 r. Obok tych informacji w październiku i listopadzie, przed kolejną konferencją OPEC zaplanowaną na 4 grudnia br., w wielu wypowiedziach przedstawicieli państw członkowskich kartelu dominował pogląd, że produkcja ropy będzie ograniczona. Tymczasem w komunikacie końcowym 168. Konferencji OPEC sporo miejsca zajęły odniesienia do konferencji klimatycznej, która odbywała się właśnie w Paryżu oraz zapewnienia o zainteresowaniu i zaangażowaniu w problematykę przeciwdziałania ociepleniu klimatu, podkreślono też znaczenie dialogu z innymi producentami energii, w tym z Chinami, Unią Europejską i Rosją. Potwierdzono także ponowne przyjęcie Indonezji do organizacji. W sprawie utrzymania lub obniżenia limitu produkcji ropy podczas konferencji nie zajęto wyraźnego stanowiska, stwierdzono jedynie, że biorąc pod uwagę prognozy wzrostu gospodarczego na świecie w 2016 i 2017 r. oraz popytu i podaży ropy kraje członkowskie będą nadal monitorować sytuację rynkową.

Oznacza to aprobatę dla przekroczenia formalnie obowiązującego od 2007 r. limitu 4,08 mln t/d, bo aktualne wydobycie OPEC wynosi 4,24 mln t/d ropy. Wiadomości z Wiednia nie spowodowały poważniejszego ruchu cen na rynku. Cena ropy West Texas Intermediate 4 grudnia br. wynosiła 41,24 USD za baryłkę, następnego dnia spadła do 39,97 USD. Ropa Brent staniała z 43,99 do 43,00 USD/baryłkę.

Europa. Projekt Nord Stream II ma poparcie nie tylko pięciu wielkich koncernów europejskich, lecz także jednego z członków UE, jakim są Niemcy. Teraz jednak powstał załączek opozycji przeciwko planom powiększenia zależności Europy od rosyjskiego gazu i kolejnego naruszenia przez Gazprom postanowień III pakietu energetycznego sformułowanego przez Komisję Europejską. Z inicjatywy Słowacji powstał list skierowany do wiceprzewodniczącego Komisji Europejskiej odpowiedzialnego za sprawy unii energetycznej Maroša Šefčoviča z postulatem zablokowania tej inwestycji. Jednym z argumentów jest istniejący gazociąg przez Ukrainę, Słowację i Czechy, a nowe połączenie ma go dublować. „Zachowanie trasy przesyłu gazu przez Ukrainę jest strategicznym interesem Unii nie tylko z punktu widzenia bezpieczeństwa energetycznego, ale i zapewnienia stabilności w Europie Wschodniej”. Przesłanie otrzymali również przewodniczący Rady Europejskiej Donald Tusk, przewodniczący Komisji Europejskiej Jean-Claude Juncker, przedstawiciel UE do spraw zagranicznych Federica Mogherini i komisarz ds. klimatu i energii Miguel Arias Cañete. W liście przeciwników nowego gazociągu czytamy też: „Uznając, iż budowa Nord Stream II może zagrozić spójności Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej Ministrowie wspólnie zaapelowali o rzeczową dyskusję odnośnie tego projektu na Radzie Europejskiej w grudniu 2015 r. Wyrazili także oczekiwanie, iż Unia Europejska będzie mówiła w tej sprawie jednym głosem”. Informacje agencyjne z 27 listopada br. mówiły, że list podpisało 10 ministrów z Bułgarii, Czech, Grecji, Hiszpanii, Litwy, Łotwy, Polski, Rumunii, Słowacji i Węgier. Oficjalne potwierdzenie otrzymania listu przez sekretariat Komisji Europejskiej ukazało się z parodniowym opóźnieniem. Widocznie jednak, próby storpedowania tej inicjatywy już się rozpoczęły, bo wkrótce nadeszły wiadomości o wycofaniu się Bułgarii, Czech i Grecji. Ze strony polskiej dokument podpisał nowy minister energii Krzysztof Tchórzewski.

Pakistan. W ślad za wiadomościami PGNiG SA z marca br. o odkryciu nowego złoża gazu w obrębie koncesji Kirthar (Prz. Geol., 63: 212) polska firma poinformowała

¹ Ul. Czerniakowska 28a, m. 4, 00-714 Warszawa; ostoja53@gmail.com.

o uruchomieniu pierwszej kopalni gazu. Jest to kolejny etap zagospodarowania złóż Rehman i Rizq. Od czerwca 2013 r. była prowadzona próbna eksploatacja złoża Rehman odkrytego w 2009 r. i gaz sprzedawano do sieci pakistańskiej. W br. odkryto złożo Rizq z zasobami gazu zamkniętego (*tight gas*) rzędu 4,5 mld m³, które po rozpoznaniu kolejnymi otworami i wykonaniu instalacji powierzchniowej umożliwi zwiększenie dotychczasowego wydobycia do ok. 800 m³/min. Koszt tej inwestycji wynosi 13 mln USD. PGNiG SA posiada 70% udziałów w koncesji Kirthar, pozostałe 30% należy do Pakistan Petroleum Ltd. Poszukiwania w Pakistanie prowadzone są od 2001 r., początkowo PGNiG SA operował na bloku Sabzal.

Holandia. Ograniczenie wydobycia gazu ze złoża Groningen (Prz. Geol., 63: 329–330) przy równoczesnym zwiększeniu krajowego zapotrzebowania na ten surowiec spowodowało, że Holandia będąca największym producentem gazu ziemnego w UE stała się importerm. Od maja br. import gazu przekracza wielkość eksportu, we wrześniu deficyt osiągnął 3,5 mld m³ i konieczne były dodatkowe dostawy gazu z Norwegii. Te trudności będą się pogłębiać, bo produkcja złoża Groningen ma być zmniejszona do 27 mld m³ w okresie 2015–2016. Łączne wydobycie gazu w Holandii w 2010 r. wynosiło 84 mld m³, w 2014 r. już tylko 66,6 mld m³ – wg statystyk holenderskich (64,8 mld m³ wg OGI). Deficyt gazu ma też wpływ na bilans handlowy, bo Holandia w przeciwieństwie do Norwegii nie wykorzystwała wysokich dochodów z eksploatacji gazu w okresie 1960–2013 do stworzenia funduszu powierniczego zwanego też funduszem dobrobytu, który byłby rezerwą na przyszłość.

Iran. Chociaż sankcje nie zostały jeszcze oficjalnie zniesione, rząd irański już rozpoczął kampanię informacyjną zachęcającą zagraniczne koncerny do zaangażowania się w projekty naftowo-gazowe. Sankcje rozpoczęły się 12 lat temu od zakazu sprzedaży do Iranu sprzętu i technologii związanych z programem atomowym. Najdotkliwszym krokiem było wprowadzenie zakazu eksportu ropy i gazu w 2008 r. Teraz na dwudniowej konferencji w Teheranie minister ds. ropy naftowej Bijan Namdar Zanganeh przedstawił listę 18 projektów poszukiwawczych i 52 produkcyjnych, zarówno na lądzie jak i w Zatoce Perskiej oraz na Morzu Kaspijskim, oferowanych zagranicznym inwestorom. Po latach izolacji i stagnacji Iran bardzo potrzebuje dostępu do nowych technologii i wyposażenia. Nowe kontrakty będą ważne 20 lat, z możliwością ich przedłużenia do 25 lat. Na odzyskanie kosztów zagospodarowania będzie wyznaczony okres 5–7 lat, licząc od daty rozpoczęcia produkcji. Zagraniczni inwestorzy będą zobowiązani do współpracy z lokalnymi partnerami, których wybierze rząd. Planowane są seminaria informacyjne, w styczniu 2016 r. w Teheranie i w lutym w Londynie, na których zostanie podane więcej szczegółów. Pierwsze kontrakty mogłyby być podpisane z początkiem nowego roku, który wg kalendarza irańskiego przypada 21 marca. Pojawienie się tak poważnego portfela zamówień – jego wartość ocenia się na co najmniej 30 mld USD – z pewnością spotka się z zainteresowaniem potencjalnych koncesjodawców, szczególnie teraz, gdy wiele firm naftowych walczy o utrzymanie się na powierzchni.

USA. Kampania na rzecz zniesienia zakazu eksportu ropy naftowej, wprowadzonego ponad 40 lat temu po kryzysie naftowym, toczy się od dłuższego czasu i głównym oponentem jest Biały Dom. Kolejnym krokiem przybliżającym zniesienie zakazu było głosowanie w Izbie Reprezentantów 4 grudnia 2015 r. Stosunkiem głosów 249 : 174 uchwalono ustawę zezwalającą na eksport ropy i ułatwiająca budowę gazociągów, przy czym za ustawą głosowali Republikanie oraz 9 kongresmenów z Partii Demokratycznej. Następnym etapem będzie uzyskanie aprobaty Senatu, gdzie poparcie dla tej inicjatywy jest niższe niż w Izbie Reprezentantów, a jeszcze trudniej będzie zdobyć głos prezydenta, który już zapowiedział weto. Organizacje i instytucje z sektora naftowego uważają tę zmianę za korzystną dla branży i poprawiającą konkurencyjność przemysłu amerykańskiego na rynku światowym, szczególnie w warunkach obecnej utraty wielu miejsc pracy.

Oslabienie kondycji finansowej firm naftowych sprzyja przejściom i łączeniu się przedsiębiorstw. Niedawno nastąpiło przejście Baker Hughes przez Halliburtona, nieco później Schlumberger przejął Cameron, jeśli przypomnieć głośniejsze transakcje tego typu. Teraz toczą się rozmowy między koncernami z czołówki USA: Anadarko Petroleum Corp. (4 miejsce na liście „150” Oil & Gas Journal) i Apache Corp. (6 miejsce). Ewentualne połączenie dotyczy firm o zbliżonej wielkości aktywów, więc również ze względów prestiżowych pertraktacje przebiegają powoli. Anadarko od pewnego czasu mimo wzrostu nakładów nie może utrzymać wielkości zasobów. W 2014 r. wzrost zasobów wynosił tylko 2,4 % w porównaniu z 9% w 2013 r., zwiększyła się też ilość negatywnych wierceń – z 7% w 2013 r. do 14% w 2014 r., natomiast strata w wyniku finansowym w III kwartale br. wynosi 817 mln USD. Na dobrą pozycję Apache składa się znaczna ilość koncesji w basenie permskim, największy udział w poszukiwaniach i eksploatacji gazu i ropy z łupków oraz utrzymanie produkcji ropy, podczas gdy inni producenci zamykają odwierty i redukują park wierceń. W profilu produkcji ponad 50% stanowi ropa, co w przypadku połączenia z Anadarko znacznie zwiększyłoby łączną produkcję aż do 78,8 tys. t/d. Dla porównania – wydobycie Ekwadoru, który jest członkiem OPEC, wynosi 72 tys. t/d ropy. Negocjacje są trudne, toczą się z przerwami i nie jest pewne czy zakończą się pomyślnie.

Rosja. Od początku okresu zwiększonego zainteresowania zasobami i poszukiwaniami gazu i ropy z łupków poza USA Gazprom w oficjalnych wypowiedziach bagatelizował znaczenie tej kategorii węglowodorów, nawet po podjęciu ich rozpoznania przez rosyjskie koncerny. Koncern podtrzymuje swoje stanowisko, a jednocześnie bacznie obserwuje rozwój sytuacji w tej dziedzinie, o czym świadczy komunikat z posiedzenia zarządu z 25 listopada br. Jego treść można potraktować jako syntetyczny przegląd recenzujący stan zasobów i możliwości eksploatacji gazu z łupków w skali przemysłowej. Gazprom ocenia, że zbadane zasoby gazu z łupków na świecie wynoszą ok. 5 bln m³, co stanowi mniej niż 3% światowych zasobów gazu, co więcej, są one zlokalizowane głównie w USA, a w mniejszym stopniu w Kanadzie i w Chinach. Spadek cen ropy i gazu zahamował rozwój wydobycia gazu z łupków i spowodował zmniejszenie liczby czynnych urządzeń

wiertniczych w USA o przeszło 60%. Do niedawna amerykańska produkcja gazu z łupków była często wspierana przez wdrażanie zaawansowanych technologii opracowanych dla potrzeb różnych metod eksploatacji ciekłych węglowodorów, teraz ten mechanizm może przestać funkcjonować. W Kanadzie nie przewiduje się wzrostu wydobycia gazu łupkowego, w Chinach realizacja programu rządowego jest opóźniona, również mało prawdopodobne jest, aby produkcja gazu z łupków wkrótce ruszyła w Europie. W obecnej sytuacji zainteresowanie gazem z łupków spadło na całym świecie. Wiele koncernów poinformowało o redukcji inwestycji lub o całkowitym wycofaniu się z projektów łupkowych, szczególnie w Chinach, Australii i wschodniej Europie. W komunikacie stwierdza się również, że można było się spodziewać znacznego przeszacowania perspektyw wydobycia gazu z łupków w Polsce oraz na Ukrainie i międzynarodowi operatorzy już wycofali się z koncesji w tych krajach.

Na spotkaniu często poruszano zagadnienia ryzyka związanego z wydobyciem gazu z łupków przypomi-

nając, że w 2014 i 2015 r. kilka stanów USA (Vermont, Maryland i Nowy Jork) wprowadziło ograniczenia w tej dziedzinie z powodu przypadków zanieczyszczenia wody, wstrząsów sejsmicznych, emisji gazów cieplarnianych i obecności substancji radioaktywnych w odpadach.

Rada Dyrektorów Gazpromu uważa, że spadek cen ropy zwiększył konkurencyjność dostaw konwencjonalnego gazu ziemnego do Europy i Azji, gdzie krajowy gaz z łupków miał być alternatywą importu. Zapowiedziano kontynuację dokładnego śledzenia postępów w rozpoznawaniu i udostępnianiu zasobów gazu z łupków.

Treść komunikatu w wielu fragmentach zawiera informacje nieprecyzyjne, czasem przesadzone, wybrane selektywnie, aby podważyć znaczenie sukcesu osiągniętego w USA. Jednocześnie pokazuje, że dla Rosji, tak jak dla wielkich producentów ropy i gazu z Bliskiego Wschodu, węglowodory niekonwencjonalne są poważnym wyzwaniem.

Źródła: Bloomberg, Hart's E&P, Min. Gospodarki, Offshore, Oil & Gas Financial Journal, Oil & Gas Journal, OPEC, PGNiG, Statoil, World Oil